

Asia: VN/24330/2024 UH

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kehityspoliittisista sijoituksista

1. Kehityspoliittiset tavoitteet

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti Suomi edistää omassa kehityspoliitikassaan ja kehitysyhteistyössään yksityisten pääomien liikkeelle saamista erityisesti yritysten kestävästä kehitystä edistäviin investointitarpeisiin. Työtä tehdään muun muassa kehityspoliittisilla sijoituksilla, ja lakiehdotus on yksi selonteon toimenpiteistä näiden tavoitteiden edistämiseksi. Kuinka näette lakiehdotuksen edistävän näitä tavoitteita?

-

Esityksen tavoitteena on vaikuttava, nykyaikainen, aikaa kestävä ja joustava kehitysrahoitus. Miten näette esityksen edistävän tätä tavoitetta?

-

2. Vaikutukset kilpailuun

Lakiesityksellä pyritään minimoimaan kehityspoliittisen sijoitustoiminnan kilpailua vääristävät vaikutukset. Kuinka näette esitettyjen säädösten ja toimenpiteiden varmistavan tämän tavoitteen saavuttamisen?

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) pitää erityisesti myönteisenä, että esitysluonnoksessa on huomioitu useita KKV:n arviomuistioon antamassa lausunnossa (KKV/131/03.02./2025) 1 esiin nostamia seikkoja kilpailua vääristävien vaikutusten minimoimiseksi (kuten kehityspoliittisesta sijoitustoiminnasta säättäminen lailla ja toiminnan rajaaminen markkinapuutetilanteisiin sekä velvollisuus arvioida todellisia kilpailu- ja markkinavaikutuksia myös jälkikäteen).

Niin ikään on myönteistä, että esityksessä on EU:n valtioneuvoston säätelyn lisäksi huomioitu myös kansallinen kilpailuneutraalisääntely (kilpailulain 4 a luku). KKV kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että esityksen mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonta ei ulottuisi lakisääteisiin tehtäviin, joiden toteuttamistapa on määrätty lakiehdotuksessa. KKV huomauttaa, että esityksessä tarkoitettu toiminta voi kuulua kilpailuneutraalisääntelyn piiriin, jos kyse olisi markkinapuutetilanteen ulkopuolisesta markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta, ja toiminta estäisi tai vääristäisi terveen ja toimivan kilpailun edellytyksiä vapailla markkinoilla.

Vaikka esityksen lähtökohtana on markkinoiden puutteita korjaava sijoitustoiminta, tätä toimintaa harjoittava julkisyhteisö voi päätyä toimimaan lakisääteisen tehtävänsä ulkopuolella samoilla markkinoilla yksityisten toimijoiden kanssa, jos markkinapuute todetaan liian kevyin perustein. Näin ollen, jos kyse ei olisi todellisesta markkinapuutetilanteesta, kilpailulaki lähtökohtaisesti tulisi sovellettavaksi. KKV pitää toivottavana, että säädösesityksen perusteluihin lisättäisiin markkinapuutteiden ulkopuolella toimimisen osalta viittaus kilpailulakiin, kuitenkin niin, ettei erityislaissa todeta KKV:n puuttumistoimivaltaa, vaan se määrittyy viitatus kilpailulain perusteella.

Esityksen mukaan julkisen toimijan sijoitustoimenpide voitaisiin tehdä vain sellaisessa tilanteessa, jossa muu markkinaehtoinen rahoitustarjonta ei olisi riittävää tai sitä olisi saatavilla vain olennaisesti epäedullisemmin ehdoin tai ei ollenkaan. KKV pitää myönteisenä, että markkinapuutetilanteiden arviointiin on esityksessä kiinnitetty huomiota, mutta jatkovalmistelussa tulisi tarkemmin avata sitä, miten ulkoministeriö konkreettisesti sijoitustoimenpiteen osalta todentaa markkinapuutteen ennen sijoituspäätöksen tekoa ja millä käytännön toimenpiteillä varmistetaan, että yksityinen rahoitus ei syrjäydy.

Kilpailuneutraliteetin turvaamisessa huolellinen markkinapuutteiden arviointi ja yksityisen rahoituksen syrjäyttämisen estomekanismit korostuvat, ja siksi niitä olisi tullut tarkemmin käsitellä esityksessä. Tältä osin KKV viittaa esimerkiksi komission päätökseen asiassa SA.105087, joka koski Tanskan vienti- ja investointirahaston perustamista. Kilpailun vääristyminen estettiin ottamalla käyttöön erinäisiä kriteereitä, joiden avulla estetään markkinaehtoisesti toimivien kilpailijoiden syrjäytymistä markkinoilta (ns. no-crowding-out measures). Vastaaviin kriteereihin viitattiin myös tapauksissa SA.55719, SA.55465 ja SA. 47821.

Kuten esityksessä todetaan, erityisesti epäsymmetrisiin sijoituksiin sisältyy riski kilpailua vääristäville vaikutuksille. Tästä syystä on tärkeää, että epäsymmetrisen sijoittamisen ehtoja noudatetaan mahdollisimman tarkasti. KKV pitääkin myönteisenä, että esityksen mukaan tulisi varmistaa, että sijoitukseen ei sisälly enempää tukea, kuin mikä on välttämätöntä tunnistetun markkinapuutetilanteen korjaamiseksi.

1 Lausunto arviomuistiosta kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia koskevan lainsäädännön uudistamisesta - KKV, 21.3.2025.<https://www.kkv.fi/ajankohtaista/lausunnot/lausunto-arviomuistiosta-kehityspoliittisia-lainoja-ja-sijoituksia-koskevan-lainsaadannon-uudistamisesta/>

3. Hyvä taloudenhoito

Yksi lakiesityksen tavoitteista on hyvän taloudenhoidon varmistaminen. Kuinka näette lakiesityksen edistävän tätä tavoitetta?

-

5. Perustuslain vaatimusten täyttäminen ja sääntelypuutteiden poistaminen

Esityksellä pyritään varmistamaan perustuslain asettamien vaatimusten täyttäminen. Kuinka näette lakiesityksen täyttävän perustuslain asettamat vaatimukset?

-

Lakiesityksellä pyritään poistamaan sääntelypuutteita ja selkeyttämään sääntelyn soveltamista. Kuinka näette lakiesityksen vastaavan tähän tavoitteeseen?

KKV on lausunnossaan arviomuistioon pitänyt tärkeänä, että markkinapuutteita korjaavasta kehityspoliittisesta laina- ja sijoitustoiminnasta säädetään erikseen lailla. Siten KKV pitää lakiesitystä yleisesti myönteisenä ottaen kuitenkin huomioon edellä esitetyt seikat.

6. Muut huomiot

Muut hallituksen esitykseen liittyvät huomiot ja kommentit

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016, ”hankintalaki”) sovelletaan hankintalaissa määriteltyjen hankintayksiköiden hankintoihin, joiden arvo ylittää lain kynnysarvot. KKV toteaa, että kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskee lähtökohtaisesti kilpailuttamisvelvollisuus. Kuten esityksessä on todettu, tietyt rahoituspalvelut jäävät hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Hankintalain 9 §:n 1 momentin mukaan hankintalakia ei sovelleta keskuspankkipalveluja taikka arvopaperien tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseen laskemiseen, ostoon, myyntiin tai siirtoon liittyviä rahoituspalveluja koskeviin hankintoihin sekä muihin liiketoimiin, joilla hankintayksikkö hankkii rahaa tai pääomaa.

Karlsson Peter
Kilpailu- ja kuluttajavirasto